

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY**

DETEKTIVNÍ PRVKY V PRÓZÁCH EDVARDA VALENTY
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Kunstmüllerová

*Specializace v pedagogice
Český jazyk se zaměřením na vzdělávání*

Vedoucí práce: Mgr. Lukáš Houdek

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, ... června 2022

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Mgr. Lukáši Houdkovi za cenné rady, připomínky a ochotu při vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji své rodině a příteli za jejich psychickou a materiální podporu během celého studia.

OBSAH

Úvod	5
1 ŽIVOTOPIS	6
2 PŘÁTELSTVÍ A SPOLUPRÁCE EDVARDA VALENTY	11
2.1 PŘÁTELSTVÍ S JIŘÍM WOLKEREM	11
2.2 PŘÁTELSTVÍ S JANEM BAŤOU	11
2.3 PŘÁTELSTVÍ S BEDŘICHEM GOLOMBKEM	12
3 DETEKTIVKA (DETEKTIVNÍ PRÓZA)	15
3.1 SUBŽÁNRY DETEKTIVKY	16
3.2 VÝVOJ.....	17
3.2.1 Vývoj u nás.....	18
3.2.2 60. léta 20. století.....	21
3.3 ČÍM SE VYZNAČUJE DETEKTIVKA?	23
3.3.1 Kompozice	24
3.3.2 Zločin	25
3.3.3 Detektiv	26
3.3.4 Pachatel	26
4 DETEKTIVNÍ PRVKY VE VYBRANÝCH PRÓZÁCH E. VALENTY.....	27
4.1 DLOUHÁN V OKNĚ.....	27
4.1.1 Kompozice	27
4.1.2 Postava detektiva	28
4.1.3 Pachatelé a ostatní postavy.....	30
4.2 ŽÍT JEŠTĚ JEDNOU.....	32
4.2.1 Kompozice	32
4.2.2 Postava detektiva, hlavní postava	33
4.2.3 Pachatel a ostatní postavy.....	34
5 ROZBOR VYBRANÉHO TEXTU	36
6 ZÁVĚR.....	39
7 RESUMÉ.....	40
SEZNAM LITERATURY	41
INTERNETOVÉ ZDROJE	43

Úvod

Tématem této bakalářské práce jsou detektivní prvky v prózách spisovatele Edvarda Valenty. Vybrala jsem si tohoto autora, neboť mně připadá, že se na něj často zapomíná. V teoretické části se zaměřím na spisovatele, literárního kritika a publicistu v jedné osobě, Edvarda Valentu. Přiblížíme si jeho důležitá přátelství a spolupráci s Jiřím Wolkerem, Jane Baťou a Bedřichem Golombkem. Následovat bude objasnění žánru detektivka. Seznámíme se nejenom s deseti pravidly podle Ronalda Knoxe, jak psát detektivku, ale také si představíme její subžánry nebo vývoj, především v 60. letech 20. století. V rámci praktické části je důležité si připravit tzv. osnovu čím se detektivka vyznačuje (kompozice, zločin, detektiv a pachatel). Z těchto čtyř bodů budeme přecházet do další kapitoly, kde si ukážeme na konkrétních příkladech, jaké detektivní prvky můžeme pozorovat ve vybraných prózách Edvarda Valenty. Tuto bakalářskou práci zakončím rozbořením úryvku z knihy *Žít ještě jednou* podle jazykových rovin.

1 ŽIVOTOPIS

Edvard Valenta byl český prozaik, publicista a básník. Narodil se 22. ledna 1901 v Prostějově do rodiny zubního lékaře. Jeho matka pocházela z měšťanské podnikatelské rodiny. Byla velmi inteligentní a sečtělou ženou. Možná i proto měl její syn tak blízko k literatuře. Edvard spolu se svými dvěma sestrami Olgou a Věrou osiřeli již v útlém věku, neboť jim oba rodiče zemřeli na souchotiny. „*Kovaříkovi se ujali sirotků, Edvardovi byly dva, když mu zemřel otec na souchotiny, a pět, když na tutéž chorobu zemřela i matka.*“¹ Po této tragické události se jich ujala rodina jejich strýce Františka Kovaříka, který byl spolumajitel továrny na hospodářské stroje v Prostějově. I když v této rodině vládl tvrdší režim, dostalo se mu dobrého vychování i vzdělání.

Rodina Kovaříků společně s Edvardem, Olgou a Věrou bydleli v Prostějově na náměstí Františka Josefa. Z jejich domu viděli přímo do okna Ferdinanda Wolkera, ředitele banky, tedy otce básníka Jiřího Wolkera. Bohužel další tragickou událostí v jeho životě pro něj byla smrt sestry Věry, která si v pouhých sedmnácti letech vzala život. Valenta často vzpomínal na svoji babičku, která ho naučila číst dříve, než šel do první třídy. „*Kdyby babička Edvarda Valenty neměla na půdě schované staré časopisy, nestal by se zřejmě vášnivým čtenářem potištěného papíru ani šachistou. Mezi časopisy byl totiž také Illustrierte Zeitung s šachovými úlohami, které malého kluka zaujaly tak, že mu je babička musela překládat.*“² Krásnou vzpomínkou pro něj také bylo, jak byl položen základní kámen Národního domu v Prostějově.

„*Když jsem chodil do první třídy čtvrt roku, kladli u nás základní kámen pro Národní dům, projektovaný architektem Kotěrou, tvůrcem pražského Obecního domu, a pozvali si na tu slávu básníka Jaroslava Vrchlického, který dokonce bydlil u nás, v secesním salóne. Kovaříkovi museli proto před tak vzácnou návštěvou koupit u knihkupce Bučka dobrý metr sebraných spisů Vrchlického a knihovnu jimi vyplnili – básník se asi nasmál, když to viděl.*“³

Valenta měl velice rád svého učitele, Josefa Kuchaře. Bohužel se s ním musel rozloučit, neboť měl vstoupit na reálku. „*S milovaným učitelem jsem se loučil s těžkým srdcem a skoro s pláčem, když jsem přecházel ze čtvrté třídy rovnou na reálku – pro dobrý prospěch mně dovolili, jedinému ve škole, přeskočit pátou třídu. Jak jsem to dokázal, sám*

---

¹ Nyklová, M.: Literární archiv. 2001, sv. 32/33

² Nyklová, M.: Literární archiv. 2001, sv. 32/33

³ Valenta, E.: Život samé psaní. 1970, s. 22

nevím, vždyť pro samé housle a klavír na učení mnoho času nezbylo. Ale naštěstí jsem měl dobrou paměť, stejně jako obě mé sestry, učení nám šlo do hlav samo.“⁴

Měl rád hudbu, byl inteligentní a měl velmi dobrý vztah se svou sestrou Olgou. Velmi se také zajímal o šachy. „*A kluk tenkrát uprosil i svého strýce, významného prostějovského podnikatele Františka Kovaříka, aby mu koupil šachy i příručku o nich. Ten zájem o intelektuální hru svědčí nejen o jeho rozumových schopnostech, racionalitě, ale také o jeho sportovním, soutěžním založení.*“⁵ Na reálce si zapsal předmět těsnopis, který měl pro něj do budoucna významnou roli, neboť psal všechny své knihy těsnopisem. „*...zvládl těsnopis, který považoval za věc zábavnou, zajímavou a dobrodružnou, jak později napsal v jednom fejetonu. Těsnopis se stal také klíčem k bráně, kterou vešel do brněnské redakce Lidových novin.*“⁶ Již na střední škole se mladý Valenta zajímal o spisovatelskou činnost. „*Dnes už ví asi málo čtenářů, že první literární krůčky Edvarda Valenty jsou spjaty se jménem Jiřího Wolkeru. Oba středoškoláci, Wolker gymnasista, Valenta reálkář se přátelili, oba otiskli své první verše v Studentském časopise uprostřed světové války, v sedmáctém roce. A po Wolkerovi debutuje i pozdější romanopisec a povídkář, jak bývá, knížkou veršů.*“⁷ Po úspěšném vystudování prostějovské reálky v roce 1918 nastoupil, na přání svého strýce, na fakultu strojní v Brně. Avšak tento obor ho příliš neoslovil. Tak po čtyřech semestrech studia zanechal.

Po ukončení vysokoškolského studia pokračovala jeho začínající kariéra spisovatele či publicisty. V roce 1920 začal pracovat v *Lidových novinách*, kde byl zpočátku na pozici stenografa a později se vypracoval až na redaktora. „*Čtenáři Čapkovy „Válka s Mloky“ si jistě vzpomenou na setkání Van Tocha s brněnskými novináři panem Golombkem a panem Valentou, kteří vlastně katastrofu s Mloky spoluzavinili, když odkázali svérázného námořního kapitána na finančního kapitána Bondyho. Fikce tu odpovídá skutečnosti. Aspoň potud, že v té době je Edvard Valenta skutečně členem redakce Lidových novin.*“⁸ Psal od fejetonů, přes různé reportáže, až po kulturní referáty. Jako publicista mohl vyrazit do zahraničí i mimo Evropu. Stal se přítelem známých osobností. Seznámil se s Janem Welzlem nebo Janem Bařou. Díky kamarádství s Janem Bařou se mohl podívat po Severní a Střední Americe. Později v USA pracoval jako jeho tajemník. Za okupace byl Valenta donucen

⁴ Valenta, E.: Život samé psaní. 1970, s. 37

⁵ Nyklová, M.: Literární archiv. 2001, sv. 32/33

⁶ Nyklová, M.: Literární archiv. 2001, sv. 32/33

⁷ Kocourek, V.: Jdi za zeleným světlem. 1965, s. 575

⁸ Kocourek, V.: Jdi za zeleným světlem. 1965, s. 575

odejít z redakce *Lidových novin*. V roce 1945 se stal redaktorem jak *Svobodných novin*, tak i týdeníku *Dnešek*. I z tohoto novinářského prostředí musel odejít po únoru 1948, neboť společně s Ferdinandem Peroutkou velmi kritizovali tehdejší politickou situaci. V témže roce byl půl roku ve vězení. Po této nepříjemné události mohl Valenta publikovat už pouze omezeně.

Díky publicistice se dostal i k literatuře. Bylo to dáno i díky kamarádství s Janem Welzlem, který byl takový český dobrodruh a polárník. Společně s Bedřichem Golombkem vydali o něm několik knih. Například *Trampoty eskymáckého náčelníka v Evropě* nebo *Třicet let na zlatém severu*. Valentovy zážitky z cest se objevují v povídkách *Lidé, které jsem potkal cestou* nebo *Kouty srdce a světa*. Psal i cestopisy ze svých cest jako například *Nejkrásnější země* či *Světlem pro nic za nic*.

V roce 1943 Valenta vydává román *Druhé housle*. Autor zde zobrazuje druhé putování Emila Holuba do Afriky. Tato cesta však končí neúspěšně. V díle se objevují různé zážitky, ať už příjemní, či nikoliv. Dozvídáme se i to, jak těžké podmínky museli účastníci výpravy podstoupit v Africe nebo jak si poškodili své zdraví vinou malárie a dalších nemocí.

Po válce vychází román *Kvas*. V tomto díle je popisován život chlapce, který pochází z řemeslnické rodiny z moravské vesnice. Je zde vyobrazena i proměna rodného kraje na konci 19. století. „*Ve skutečnosti obsahuje Valentův román děje moravské dědiny Dubu u okresního města Ledic, což je krycí jméno pro Prostějov. Je to tedy zároveň román Valentova rodného kraje. Dědina Dub, okresní město Ledice jsou zachyceny v údolí kolikerého kvasu a překotných přeměn: prudký rozmach českého nacionalismu měšťanského a trvalý už vývoj českého živlu v obecní správě ledické; český zakladatelský ruch průmyslový v kraji; počátky dělnického hnutí socialistického a jeho střetání nejen s rakouskou úřední vrchností a s podnikatelským měšťáctvem; vznik letoviska v kraji a začátky českého lázeňství (vzpomeneme si zde na Luhačovice); k tomu přeměna primitivní výroby domácí ve výrobu polotovárni a v dalších perspektivách továrni a velkopřůmyslovou.*“⁹

Po delší době v roce 1956 vychází asi nejznámější Valentův román *Jdi za zeleným světlem*. Část tohoto díla je autobiografická (jako skoro všechny autorovy knihy), například generální ředitel cementáren Kameník měl zobrazovat jeho strýce Kováříka, jeho zemřelá sestra představuje v románu postavu Márinky nebo také to, že hlavní postava Šimon trpí také

---

⁹ Eisner, P: *Kvas*. 1947, s. 277

Meniérovou chorobou, stejně jako Valenta. V románu se objevuje tzv. „zbytečný člověk“, který se přestěhoval na samotu, venkov, a postupně se mění v nebojácného jedince. Autor se zde dostává na hranici psychologického románu, kdy je hlavní hrdina uzavřen sám do sebe a překonává svůj strach, který vede až k jeho protiokupačním aktivitám. *„Příběh spisovatele Šimona, intelektuála do sebe zahleděného, ducha nikterak bojovného, kterého však osobní osud i doba nutí k přísné konfrontaci hodnot a nehodnot, není totiž zdaleka příběhem mrtvým, už bez souvislostí s dneškem. Neboť sám Šimon není jen dobovou postavou, nýbrž postavou, v které ozvučí jistým způsobem doba. Postavou, která bolestně – jak to nepoznaly generace dřívější – pociťuje propast mezi sebou a světem a jen těžce se prodírá k poznání, že životu, jeho problémům, a dokonce jeho jitra neunikneš.“*¹⁰

Takřka stejné téma, kdy člověk hledá cestu k druhému člověku, je zpracováno v novele *Trám*. V tomto díle je popsáno sblížení spisovatele s mladším truhlářem, které vzniká v noci při přenášení těžkého břemena. *„Dva lidé, oba kompromitovaní svou minulostí, nevalný spisovatel Benda a truhlář Strojil, z nichž každý se tomu druhému klamně jeví jako bytost k pohledání šťastná, chtějí nalézt svůj vztah k světu a doufají, že nenáležitým činem – tajným odvláčením trámu – v sobě zažehnou onen plamínek bezprostředního vztahu k životu. Důležitý tu ale není příběh sám, jde víc, a především o situace lidí, kteří se necítí v životě doma a ve svém hledání si uvědomují, že jedině čin, na sobě vyzdoraný a vybojovaný, může pomoci navázat zpřetrhané vazby.“*¹¹

Ve snaze, kdy chtěl Valenta zajistit rodinu, neboť musel na operační zákrok, vychází román *Dlouhán v okně*. Nebyl to obyčejný román, ale psychologická detektivka, u které je čtenář napjatý až do samého konce. Objevují se zde kriminální motivy, kdy vraha zpočátku neznáme, i když čtenář tuší, kdo by jím mohl být. Detektiv, kapitán Hurych, jej odhalí na konci celého příběhu. K tomuto typu zločinu se spisovatel vrací v románu *Žít ještě jednou*, kde zachycuje životní příběh umělce, který strávil větší část svého života v novinách.

Celá Valentova tvorba se uzavírá ve dvou autobiografických vzpomínkách. Prvním dílem je *Život samé psaní*, kde popisuje své dětství, dospívání až do vstupu do redakce *Lidových novin*. Druhá kniha se jmenuje *Žil jsem s miliardářem*. Zde popisuje především své kamarádství s Janem Baťou. Od prvního seznámení, až po pobyt v Americe v roce 1939, kdy se stal Baťovým tajemníkem.

---

¹⁰ Kocourek, V.: Jdi za zeleným světlem. 1965, s. 577

¹¹ Kocourek, V.: Jdi za zeleným světlem. 1965, s. 578

Edvard Valenta se do 40. let 20. století věnoval literární kritice, především v *Lidových* a *Svobodných novinách*. Zároveň spolupracoval s brněnským rozhlasem. Rovněž je autorem televizní hry *Corrida*.

Spisovatel dlouhodobě trpěl nespavostí a Meniérovou chorobou. To znamená, že byl na jedno ucho hluchý, a to potom mohlo vést až k hluchotě. Ve své knize *Jdi za zeleným světlem* spisovatel přímo ukazuje, jak vypadal jeho záchvat: „Často jsem se musil na ulici rychle vpotácet do nejbližšího domu a tam sedět na schodech nebo se držet zábradlí. Několikrát, když přišel záchvat náhle a bez výstrahy, svalil jsem se na chodníku a musil jsem být odveden někam do krámků, kde jsem vždycky pracně a mnohomluvně vysvětloval, že nejsme opilý.“¹²

Na konci svého života se usadil v Praze. Když mu umřela jeho žena Dagmar, rozhodl se vzít si mnohem mladší ženu Olgu. Ta se stala jeho ošetřovatelkou. Bohužel jeho nemoc se vůbec nelepšila, spíše naopak. Stal se téměř hluchým. Po tom, co utrpěl záchvat mozkové mrtvice, byl upoután na lůžko. Nebyl schopný se ani najíst ani nic psát. Edvard Valenta zemřel 21. srpna 1978 v Praze.

---

¹² Valenta, E.: *Jdi za zeleným světlem*. 1965, s. 62

2 PŘÁTELSTVÍ A SPOLUPRÁCE EDVARDA VALENTY

2.1 PŘÁTELSTVÍ S JIŘÍM WOLKEREM

Během studia na střední škole se Valenta seznámil s Jiřím Wolkerem. V polovině první světové války otiskli své první verše ve *Sborníku českého studentstva na Moravě i ve Slezsku*. Wolker měl pod svým textem pseudonym *Jiří Ker* a Valenta zase *M*. Díky svému těsnopisu, který spisovatel napsal v kvintě na reálce se dostal do brněnské redakce *Lidových novin*, ačkoliv se u něj nikdy neprojevila touha po tom se do nich dostat. Vždy říkal, že to byla souhra pouhých náhod a najednou se stal stenografem. Později ve svých básnických svazcích *Zrána*, *Návrat* a *Několik let* se autor hlásí k tzv. generaci wolkerovské.

2.2 PŘÁTELSTVÍ S JANEM BAŤOU

Edvard Valenta byl vynikajícím reportérem a díky tomu se seznámil s Janem Antonínem Baťou. Byl to český miliardář, dědic továrny a nevlastní mladší bratr Tomáše Bati. On byl tím člověkem, kdo mu zařídil peníze na procestování Ameriky v roce 1936 jako novináři. Nebyla to však jednoduchá cesta, neboť v nepřívětivých podmínkách musel absolvovat určenou trasu a poté odesílat zprávu ať už do zlínského tisku, který Baťa vlastnil, tak i do *Lidových novin*. Valenta začal spolupracovat s časopisem *Zlín*, kde se každý týden objevovaly jeho rozhlázky. Byla to veršovaná shrnutí zajímavých událostí, které se staly za uplynulý týden.

Spisovatel díky Janu Baťovi napsal dvě knihy reportáží ze svých cest. Jedná se o knihy *Nejkrásnější země* a *Světlem pro nic za nic*, kde se objevuje spousta fotografií, které sám autor pořídil na cestách. Ze svých cest plných zážitků ještě napsal knihu povídek *Lidé, které jsem potkal cestou*.

Baťa vzal s sebou do Ameriky Valentu i proto, neboť chtěl uskutečnit svůj nápad o továrně „Baťovců“ po celém světě a zároveň podnikat ve Spojených státech amerických. Ani jedno se ale neuskutečnilo. Americké odbory protestovaly proti jeho osobě, hlavně proto, jak zachází se svými dělníky, a dokonce z něj udělaly spojence Adolfa Hitlera. Báł se p své dílo z důvodu hitlerovské agrese. I kvůli němu odjel do Jižní Ameriky.

Edvard Valenta po smrti Rudolfa Těsnohlídka převzal jeho rozhlázky a v jednom z nich napsal o amerikanizaci ve Zlíně. Tiskový mluvčí ve Zlíně E. Cekota řekl Baťovi, že zde uráží Zlín i jeho osobu. Jan Antonín Baťa proto požádal Jaroslava Stránského, majitele

Lidových novin, aby Valentu vyhodil. Stránský to ale odmítl udělat. A tak si Baťa přečetl danou rozhlásku a zjistil, že nic takového, co říkal tiskových mluvčí tam není a začal si autora považovat. Sám psal básně a zajímal se o Valentův názor na ně. Ten jej však moc nepotěšil, spíše naopak. Velmi jeho básně kritizoval, ale Baťa jeho kritiku přijal dobře. Trval ale na osobním setkání. Chtěl, aby psal o průmyslu ve Zlíně nebo aby dokonce vedl jeho zlínský tisk. Tuto nabídku Valenta vždy odmítá.

V roce 1939 za doby okupace Valenta využívá Baťové nabídky, že se usadí v zahraničí a bude psát pro něj povídky o jeho továrně. Chtěl se totiž takto dostat z protektorátu a zajistit si pravidelný příjem peněz. Bydlel ve Spojených státech amerických a jeho manželka s dcerou za ním měly dorazit později. Jenomže 1. září v roce 1939 začala druhá světová válka, a tento přesun za ním nebyl možný. Valenta kvůli své velké lásce ke své ženě Dagmar se vrací do protektorátu, ačkoliv ví, co ho v Československu čeká. Spisovatel v srpnu v roce 1940 dostal okamžitou výpověď z *Lidových novin* od nového šéfredaktora Leopolda Zemana.

O vztahu k Janu Baťovi a zážitků s ním napsal knihu *Žil jsem s miliardářem*, kde v doslovu píše: „*Dva roky před Baťovou smrtí v roce 1964, prošla i s našimi novinami zpráva, že byl navržen na Nobelovu cenu míru za to, že jeho zásluhou byla v Brazílii snížena nezaměstnanost a taky mzdová hladina stoupla. Byl tedy Jan Baťa přece jenom ve svém oboru mimořádnou osobností a někdo zasvěcený by měl o tom napsat a napravit tak případné omyly novináře, který, vida ho v županu, viděl možná špatně.*“¹³

2.3 PŘÁTELSTVÍ S BEDŘICHEM GOLOMBKEM

Valenta s Bedřichem Golobkem toho měli společného možná více, než si sami uvědomovali. Oba se narodili ve stejném roce, tedy v roce 1901. Jak náš spisovatel, tak i Golombek přispívali do *Sborníku českého studentstva na Moravě i ve Slezsku*. V této době se však ještě neznali. Seznámili se až v redakci *Lidových novin*. Bylo to v době, kdy šéfredaktor Arnošt Heinrich povýšil Edvarda Valentu ze stenografa na redaktora. Zároveň jej přidělil ke služebně staršímu Bedřichu Golombkovi.

Vzpomíná na něj i ve své knize: „*Golombek, který byl, jak se ukázalo, o několik dní mladší než já, i když vypadal mnohem starší, byl v redakci už rok, zběhlý právník, ale začal rovnou jako redaktor. Byl to Ostravák, syn horníkův, měl těžké mládí, a viděl jsem, že*

---

¹³ Valenta, E.: *Žil jsem s miliardářem*. 1990, doslov

valného zdraví nemá, vypadal doslova tak, jako by ho měli zítra položit do rakve – ale tak vypadal po celý život.“¹⁴ Mimo jiné také vzpomíná na to, jaký s ním měl dobrý vztah a že byl jeho nejbližší přítel.

Jak Valenta ve své knize sám napsal, měl s Golombkem dobrý vztah: „*Domů jsem měl z redakce daleko, cesta dlouhá, zvláště když jsem se rozhodl chodit pěšky, abych neutrácel skoro celou stovku měsíčně na tramvaj; ale místo dlouhé pouti do postele jsem musel volit kratší pouť do hospůdky v Panské ulici po boku Bedřicha Golombka, který mě, jak zdůraznil, musí trochu zasvětit do prostředí, ve kterém teď budu pracovat.*“¹⁵

Jejich práci i životy spojil cestovatel Jan Welzl. To byl dobrodruh, spisovatel, zároveň také řemeslník a lovec. Často známý jako Eskymo Welzl či Artic Bismarck. Narodil se v roce 1868 v Zábřehu na Moravě. Mohl se pyšnit svou výjimečnou pamětí. Díky ní si dokázal zapamatovat spoustu svých příběhů, které mohl později velmi věrohodně vyprávět. Avšak objevilo se mnoho lidí, kteří mu jeho historiky nevěřili, protože někdy působily tak neuvěřitelně až to bylo do očí bijící. Domovem se mu stala Arktida, kde se potkal s Amundsenem.

O Eskymu Welzlovi psali nejenom Bedřich Golombek s Edvardem Valentou, ale taky Rudolf Těsnohlídek. Ten začal historiky psát do *Lidových novin*, kde vycházely na pokračování. Společně s Welzlem se ale nikdy osobně nesetkal. Těsnohlídek někdy měl problém porozumět cestovatelovým zápiskům, a tak je musel luštit. Na vydané knize v roce 1928 *Eskymo Welzl* měl veliký podíl. Za autora však označil samotného Jana Welzla, neboť to byly jeho příběhy. Jemu samotnému se ale kniha tolik nelíbila, neboť skutečný autor jí dodal značnou romantičnost, a to přesně nechtěl.

Dvojice Golombek s Valentou uznávali Těsnohlídka jako spolupracovníka a možná jej i tak trochu litovali. „*Těsnohlídek měl těžký život, byl to rasův syn a v dětství tím krutě trpěl, a skoro pořád na něm ležel těžký stín tragédie jeho prvního manželství – jeho žena, která se pokoušela i literárně pod pseudonymem Nikesonté, zahynula na jejich svatební cestě kdesi nad norským fjordem kulkou z revolveru, a i když šlo o zřejmou sebevraždu a Těsnohlídek byl tehdy za několik dní propuštěn z vazby, kterou na něho uvalili neoprávněné podezření, nikdy se z toho otrěsu nevzpamatoval.*“¹⁶

---

¹⁴ Valenta, E.: Život samé psaní. 1970, s. 123

¹⁵ Valenta, E.: Život samé psaní. 1970, s. 123

¹⁶ Valenta, E.: Život samé psaní. 1970, s. 136

Spolupráce s Jiřím Welzlem vznikla díky pohotovosti Bedřicha Golombka. Když se ozval redakci *Lidových novin* cestoval a byl zrovna v Zábřehu na Moravě, Golombek se rozhodl, že jej navštíví. Zjistil, že by Welzl chtěl, aby jeho příběhy byly prosté a zároveň měly v sobě kousek vtípu. Golombek věděl, že tohle Těsnohlídek nebyl schopen napsat, i kdyby chtěl. Především díky smrti své manželky.

Golombek požádal Valentu o spolupráci. Ten neváhal, nabídku přijal a společně začali tvořit čtyřsvazkové dílo. První z nich *Třicet let na zlatém severu* vyšlo v roce 1930, druhé *Po stopách polárních pokladů* v roce 1932, třetí *Trampoty Eskymáckého náčelníka v Evropě* a poslední z nich *Ledové povídky* o dva roky později. Pouze v posledních dvou dílech autoři zachovali Welzlův jazyk, který se skládá z části mezinárodní námořnické polární hatmatilky a zároveň z moravského nářečí. Golombek s Valentou představili cestovatele tak, jak skutečně působil a zřejmě i takový byl. Věděli, že byl originální především tím, že se nechtěl vracet domů.

Rozdíl mezi vydáním Rudolfa Těsnohlídka a jejich byl vtíp. Tato dvojice představila historiky zcela z jiného úhlu pohledu. Výhodou také bylo to, že na rozdíl od předešlého autora, který si psal s Welzlem pouze korespondenčně, oni s ním mluvili osobně. Tedy pokud chtěli něco vědět, mohli se jej přímo zeptat a nemuseli čekat, zdali jim vůbec odepíše.

Toto téma začalo být natolik populární, že když Valenta v době druhé světové války nemohl publikovat, vydal alespoň knížku pro děti s názvem *Strýček Eskymák*. Po smrti Bedřicha Golombka v roce 1967 připravil Valenta nové vydání *Ledových povídek* pro mládež.

3 DETEKTIVKA (DETEKTIVNÍ PRÓZA)

Slovo detektivka pochází z latinského slova *detegere*, což v překladu znamená odkrývat nebo odhalovat. Platí pravidlo, že zde musí být zahrnut zločin a postup jeho vyšetřování. Základem tohoto žánru je jakési tajemství, od kterého se zločin odvíjí. Ve většině případů je zločinec dopaden na konci příběhu, existují však výjimky.

Francouzský teoretik Régis Messac se pokoušel o definici tohoto žánru: „*Detektivka je vyprávění věnované metodickému a postupnému odhalované, jehož cílem je rozumovými prostředky objevit, jak se přesně zběhla nějaká záhadná událost.*“¹⁷ Jan Cigánek ve své knize *Umění detektivky* dodává ještě přesnější vymezení, tohoto žánru: „*Detektivní román (povídka) je literární žánr, jehož důsledně epickou podstatou je zločin s motivem tajemství. Metodickému vyřešení výchozí epické premisy jsou kompozičně i výrazově podřízeny všechny literární prostředky.*“¹⁸ Josef Škvorecký charakterizuje detektivku jako „*hravý souboj čtenáře s autorem, spočívající v střetnutí dvou důvtipů: v důvtipu stopy zakrývat a v důvtipu je odkrývat.*“¹⁹

Deset nejznámějších pravidel, jak psát detektivku, dal detektivní próze katolický kněz a autor detektivek Ronald Knox.

- 1. Zločinec musí být někdo, o němž je zmínka brzo na začátku příběhu, avšak nesmí to být nikdo, jehož myšlenky bylo čtenáři umožněno sledovat.
- 2. Všechny nadpřirozené nebo nepřirozené faktory jsou zcela vyloučeny.
- 3. Není přípustná víc než jedna tajná místnost nebo tajná chodba.
- 4. Nesmí být použito žádného „dosud neobjeveného“ jedu ani přístrojů a metod, které vyžadují dlouhého vědeckého vysvětlování na konci příběhu.
- 5. V příběhu nesmí vystupovat žádný Číňan. Jakmile narazíte na nějakou zmínku o „šikmých očích Čin-lu“, raději hned knihu odložte; je špatná.
- 6. K řešení nesmí detektivovi dopomoci náhoda ani nesmí být veden nevysvětlitelnou intuicí, který, jak se později ukáže, byla správná.
- 7. Pachatelem nesmí být sám detektiv.
- 8. Detektiv nesmí odkrýt žádnou stopu, aniž ji hned neodhalí také čtenáři.

---

¹⁷ Messac, R.: *Le Detective Novel*. 1929, s. 498

¹⁸ Cigánek, J.: *Umění detektivky*. 1962, s. 215

¹⁹ Jareš M., Mandys P.: *Dějiny české detektivky*. 2019, s. 242

- 9. *Duchem chudý přítel detektivův, jeho Watson, nesmí zatajit žádné myšlenky, které se mu honí v hlavě; musí mít inteligenci mírně, ale jen velmi mírně podprůměrnou.*
- 10. *Nesmí se vyskytovat dvojčata nebo dvojníci, pokud na jejich výskyt nebyl čtenář řádně připraven.*²⁰

3.1 SUBŽÁNRY DETEKTIVKY

Detektivní próza se od 30. let 20. století dělí na whodunitky, drsnou školu, policejní detektivku, noir, pitavalu, retrodetektivky a historické detektivky.

WHODUNITKY

Tento druh detektivky se objevil v roce 1930. Pochází z anglické věty „Who done it?“, česky přeloženo jako „Kdo to udělal?“. Zločin i následné vyšetřování jsou kompozičně popsány rafinovaně. Je to hlavně proto, neboť se dozvídáme pachatele až na samém konci příběhu. Autoři zde popisují více komplikované provedení zločinu než psychologii postav. Často se příběh odehrává na odlehlém místě. Někteří autoři říkají, že se tento druh podobá jakési hádance nebo rébusu, který si může zkusit vyřešit i sám čtenář, přičemž mu spisovatel poskytne veškeré indicie. Spisovatelem, který psal whodunitky, je například Ellery Queen. Ve své knize nebadá čtenáře, aby si sami zkusili tipnout, kdo je pachatelem, než jim to bude odhaleno.

DRSNÁ ŠKOLA (HARD-BOILED SCHOOL)

Koncem 30. let 20. století se objevuje další subžánr detektivky. Na rozdíl od whodunitek se v těchto prózách děj odehrává především ve velkoměstě nebo alespoň blízko něj. Zločin je zde charakterizován jako organizovaná kriminalita, korupce v politice nebo u policie, ale také sociální či rasové problémy. Charakteristický znak je hlavně slangový, hrubý nebo až argotický jazyk, dynamický děj nebo akční scény. Zločiny jsou však spáchány jednoduchým, všedním způsobem. Neznamena to, že by tím pádem pro nás nebyly tolik záhadné, motiv tajemství je stále stejný.

POLICEJNÍ DETEKTIVKA (POLICE PROCEDURAL)

Další druh detektivky s přibývajícím modernizací se objevuje na konci 40. let 20. století. Vyznačuje se především týmovým vyšetřováním. Tedy nespolehá se pouze na jedince (policistu či detektiva), který vše sám vypátrá, ale na týmovou souhru. Jsou zde vyobrazeny

²⁰ Škvorecký, J.: *Nápady čtenáře detektivek*. 1990, s. 59

i skutečné policejní metody. Prvním příkladem bývá označován román Lawrence Treata – *V as in Victim* (1945). Nejslavnější autor tohoto druhu je zejména Ed McBain.

NOIR

Nejdůležitější v tomto typu detektivky je především osud lidí, kteří jsou konfrontováni zločinem. Může to být jak v roli obětí, tak detektivů či dokonce samotných pachatelů. U zápletky není podstatné vyjasnění otázek jak, kdo a proč tento čin spáchal, ale příběh této konfrontace. Hlavním rozdílem je také to, že zde příběh velmi často končí špatně.

PITAVAL

Tento termín je odvozen od jména francouzského advokáta Françoise Gayota de Pitaval, jež začal od roku 1739 publikovat soubory slavných kriminálních případů. Tyto skutečné kriminální případy jsou považovány za základní zprávy jak ze soudních přelíčení, tak i z policejní praxe. V tomto druhu detektivky se vychází především z osobních svědectví policejních praktiků.

RETRODETEKTIVKY

Tyto detektivky se objevují především v českém prostředí. Jedná se o jeden z novějších typů kriminální prózy. Příběhy se odehrávají v minulosti, kterou si může buďto sám čtenář nebo autor pamatovat ze své zkušenosti. Společenská nebo i politická atmosféra je jiná od té, kdy byla tato díla napsána či publikována.

HISTORICKÉ DETEKTIVKY

Tento typ je velmi obdobný jako retrodetektivka. Liší se především tím, že se příběh odehrává ve více vzdálené minulosti (historii), například kdy postava detektiva ještě nebyla na světě. Román, který se stal nejznámější detektivkou tohoto druhu, je od autorky Josephine Teyové – *Vrah či oběť* (1951). V české literatuře se tento typ objevuje pouze zřídka, ale můžeme jej najít například v knize od Karla Čapka – *Pád rodu Votických* (1928).

3.2 VÝVOJ

Různé kriminální zápletky můžeme pozorovat už v Ezopových bajkách či biblických apokryfech – *Zuzana v lázni*. České publikum se setkávalo s vyprávěním o zločinu už díky kramářským písním v 18. století. V 19. století se přecházelo do tištěné podoby. Za jeden

z prvních kriminálních příběhů bychom mohli považovat pasáž v Kosmově *Kronice české*, kdy je zavražděn dědic luckého vojvodství Zdislav, kterému je pouhých pět let.²¹

Díky překladům z angličtiny nebo francouzštiny se k českým čtenářům dostaly první ukázky kriminální literatury. Například sbírky kriminálních případů pařížského právníka Françoise Gayota de Pitavala, které napsal ve 30. letech 18. století. Za zakladatele žánru, jenž ustanovil základní model detektivky, je považován americký básník, prozaik a literární teoretik Edgar Allan Poe.

3.2.1 VÝVOJ U NÁS

V 70. letech 19. století se objevují první náznaky o povídky s kriminální zápletkou a jakýmsi vyšetřováním zločinu. S pozdější detektivkou se lišili především v tom, že zde nebyl jasný autor nebo že byl chaotický konec. V románu *Tajný zlosyn aneb Boj o dědictví* zobrazil Václav František Bambas kriminální zápletku. V těchto letech se u nás objevily první kriminální novely. Například ve *Vlasteneckém kalendáři na rok 1877* vychází *Klamen za stoupou* od Karla Hostinského.

Poprvé se profesní označení detektiv objevuje ve fejetonu Jana Nerudy *Obširný úvod – k ničemu*, který vyšel v časopise *Hlas*. Zde se autor zabývá krádeží v pražských kavárnách. V povídkách se s tímto označením setkáváme především u Jana Štolby, zejména v díle *Clarkson, detektiv*, které bylo zařazené do knihy *Americké povídky* z roku 1882. Děj je zasazený do Spojených států, kde se vyšetřuje vražda ve vlaku. Běžně se začal tento termín, detektiv, používat v 90. letech 19. století u povídkového humoristy Ignáta Herrmanna či v denním tisku jako romány na pokračování.

Přelom 19. a 20. století přinesl novou podobu detektivních sešitových sérií, tentokrát s uzavřeným příběhem. Tyto detektivní povídky byly především zajímavé tím, že obsahovaly smyšlený případ s neobvyklou zápletkou, která měla zvláštní řešení anebo vůbec vyřešena nebyla. To mělo za cíl, že čtenář chtěl další a další díl, neboť se chtěl dozvědět, jak celý příběh dopadne a především, kdo je viníkem.

Karel Čapek v roce 1924 uveřejnil úvahu *Holmesiana čili O detektivkách*. Rozlišuje zde především mezi detektivkou a krvavým románem. V „krváku“ je důležité, aby si viník odnesl odplatu, ale v detektivce jde o dopadení pachatele. Čapek říká, že detektivka je v jeho pojetí: „rozumové řešení uměle nastražených věcných hádanek. Každé řešení musí být nové,

---

²¹ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 29–30

každé je mistrovský originál.“²² S detektivní kompozicí už pracoval v povídce *Skandál a žurnalistika* ve sbírce *Zářivé hlubiny*.

Ve 20. letech se začalo mluvit o české detektivce jako takové, když v roce 1928 vznikla kniha *Tajemství obrazárny* od Emila Vachka. Objevuje se zde ryze první český detektiv Klubičko. Je to člen policejního sboru, ale své podřízené využívá pouze zřídka. Vachek díky svému příteli, inspektorovi Zdeňku Bubníkovi mohl vyzvědět, jak tehdejší policejní sbor funguje a vše si ověřit. Ve 30. a 40. letech toto dílo ovlivnilo českou detektivku. Přesto někteří čeští autoři napodobovali především zahraniční autory, protože se báli, že české prostředí by nebylo tak děsivé či dramatické.

Ve 30. letech se Karel Čapek vyjadřuje poněkud skepticky o překladové produkci detektivek v článku *O detektivkách*. „Žijeme v době různého upadání, jednou z těch dekadencí je úpad detektivek. Tytam jsou časy Sherlocka Holmese, přísného metodika, čistě mozkového detektiva naditého znalostmi, pozorováním, dedukcemi a čirou logikou. Tytam jsou krásné časy mužské, intelektuální, řekl bych málem vědecké detektivky. Dnešní průměrný detektiv se vyvíjí v obyčejného milence. Děj už nevrcholí rozuzlením hádanky, nýbrž hubičkou a termínem sňatku.“²³ S kriminální zápletkou se můžeme setkat v Čapkově díle *Hordubal*, ve kterém se sedlák vrací po osmi letech z Ameriky do vsi na Podkarpatské Rusi. Zavraždí jej manželka se svým milencem.

Jedinými díly Karla Čapka, které sám autor přiřazuje ke kriminálnímu žánru, jsou *Povídky z jedné kapsy* a *Povídky z druhé kapsy*. „První můj autorský zájem o detektivky vycházel z problémů noetických, jak se poznává a objevuje skutečnost. Jakmile jsem se začal zabývat světem zločinu, zaujal mě proti mé vůli problém spravedlnosti. Povídky líčí jen skutečnost. Všechny se staly. Jen jedna historka – ta z Podkarpatské Rusi – se stala na Slovensku a já ji přeložil tam. Příběhy a detaily? To mám z novin od lidí, kteří tam byli. Mnohdy mě na zajímavý případ upozornil kolega Gel, který má dobré nápady, ale také je to výsledek mé dlouhodobé novinářské praxe.“²⁴ Postavu detektiva, pátrače, zde zastupuje mladý policista dr. Mejzlík. Avšak v knize *Povídky z jedné kapsy* se podle struktury dají považovat za detektivní prózu pouze čtyři povídky, kde se objevuje zločin hned na začátku a je postupně vyjasněn: *Zločin na poště*, *Zmizení herce Bendy*, *Pád rodu Votických* a *Kupon*.

---

²² Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 64

²³ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 92

²⁴ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 93

Čapkovy knihy se jako jedny z mála dočkaly překladů do cizích jazyků (například i do čínštiny v roce 2015).²⁵

Eduard Fiker vydal v roce 1942 svou detektivku *Zinková cesta*. Podle Prokopa Tomana je to jedna z „konečně dobrých českých detektivních románů“. Vždy ve svých dílech hledal spíše tajemná místa, ohraničený prostor. Tato kniha se liší od jeho předchozích především umístěním do velkoměsta Prahy, kterou označuje jako „nešťastný kus Země Nikoho“. Postavu detektiva představuje revírní inspektor Čadek. Kriminálníci ho znají, on u jejich malých prohřešků přivírá oči a oni mu na oplátku poskytují informace k závažnějším zločinům. „*Přesto jako by Zinková cesta byla prvním českým pokusem o žánr drsné školy. Příbuznost naznačuje i styl a jazyk vyprávění – strohý, věcný, bez emotivních výlevů, plný sarkasmu, s prvky argotu nejen v dialogích, ale i v neutrálních vyprávěcích pasážích.*“²⁶

Ve 40. letech 20. století vychází whodunitka *Paní z Šedivého domu* nebo česká detektivka *Tři minuty*. V této knize se po čtrnácti letech vrací dědic šlechtického sídla domů, kde jeho rodiče spáchali sebevraždu. V roli detektiva je zde jeho strýc Augustin, který zjistí motivaci pachatelů. Zároveň se tak dostane i k dědictví. To však hlavnímu hrdinovi nevádí. Eduard Fiker napsal i další detektivky jako například *Krok do tmy*, *Mrtvý zvon* nebo *Paklích*.

K historické detektivce můžeme zařadit dílo spisovatele Radovana Šimáčka *Zločin na Zlenicích hradě l. P. 1318*, které vyšlo v roce 1941. Děj se odehrává v době různých vzpour proti Janu Lucemburskému v prostředí mezi hradem Šternberk a fiktivním hradem Zlenice. Jan ze Zlenic je podezřelý z vraždy svého otce, kterého měl probodnout. Společně s postavou vyšetřovatele Ptáčkem pátrají po vrahovi. V roce 1948 komunistická cenzura uvedla detektivní žánr jako neslučující se s novou kulturní ideologií a knihy byly staženy.

V roce 1958 na konferenci sovětských spisovatelů byla akceptována detektivka jako žánr, která může „*pomáhat naší straně všemi uměleckými prostředky při výchově lidí, a především mládeže v duchu komunistické morálky.*“²⁷ Hlavní myšlenkou bylo, aby syžet řešil aktuální problémy a ukazoval charakter jejich hrdinů. Podle Cigánka měl vypadat socialistický detektiv takto: „*V socialistické detektivce pátrá, kombinuje a vzájemně koriguje omyly kolektiv. Kolektivita socialistické detektivky plyne přímo ze zásadní změny*

---

²⁵ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 98

²⁶ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 123

²⁷ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky. 2019, s. 171

uvnitř bezpečnostních orgánů v naší společnosti. To s sebou přinese i korekturu kompoziční úlohy detektiva jako jedince, osy příběhu.“²⁸

3.2.2 60. LÉTA 20. STOLETÍ

V detektivním žánru začali někteří autoři vidět svoji publikační šanci, aniž by se museli jakkoli přizpůsobit zásadám tehdejšího socialistického realismu. V roce 1964 vycházela v Literárních novinách novela *Vražda v redakci*. Byli pod ní podepsáni například Ivan Klíma, Ludvík Vaculík, Milan Schulz či Josef Škvorecký. V 60. letech přichází k detektivního žánru Edvard Valenta. Od prvopočátku byl spjat hlavně s Lidovými novinami a také jako přítel Ferdinanda Peroutky. Jako jedno z Valentových prvních literárních děl po roce 1948 vychází román *Jdi za zeleným světlem* (1956). Toto dílo upoutalo velkou pozornost literární kritiky, neboť zde byly určité tendence literárního existencialismu.²⁹

V roce 1965 vychází poprvé Valentova detektivka *Dlouhán v okně*. Jeden z literárních historiků, Josef Galík, řekl svou hypotézu, že snad Edvard Valenta věděl, že musí zajistit rodinu a zároveň využít politického uvolnění. Pro některé autory ze šedesátých let mohl znamenat detektivní žánr cestu, jak publikovat. Valentovi se tato kniha velmi vyplatila, neboť v prvním vydání vyšlo kolem třiceti osmi tisíc výtisků, a v tom druhém dokonce přes sto tisíc výtisků.³⁰ Pokud by mohl dál publikovat a nepřišla normalizace, možná by na této detektivce vydělal mnohem více. Jeho knihy už mohly vycházet pouze v exilu.

V díle *Dlouhán v okně* se nachází dlouhá předehra, kde se seznamujeme s obyvateli vily, zejména s vdovou paní Viktorínovou, která je zavražděna. Paní se snaží chránit své obrazy a majetek před znárodněním a pašuje je do Německa. Vraždu a všechno dění kolem vily vyšetřuje detektiv, kapitán pražské kriminálky, Hurych. Motiv zločinu je zisk dědictví. „*Román patřil k prvním detektivkám, které předmětem zločinu učinily zisk plynoucí z prodeje uměleckých děl do (kapitalistického) zahraničí.*“³¹

V románu *Žít ještě jednou* uplatnil Valenta taktéž kriminální zápletku. Hned na začátku příběhu se dozvídáme, o čem kniha bude: „*Hned na prahu mého vyprávění budou tři nebožtíci, lidé ubití s neuvěřitelnou surovostí sekerou. Byli tři, leželi v černých kalužích*

---

²⁸ Cigánek, J.: Umění detektivky. 1962, s. 160

²⁹ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 219

³⁰ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 219

³¹ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 220

uniklého života, s nevyschlou ještě podestýlkou krve pod roztráštěnými lebkami.“³² Toto dílo vyšlo až po smrti spisovatele v roce 1980 v samizdatové Petlici a v roce 2000 u nás v České republice. Kniha už ale takový ohlas neměla.

V 60. letech byla vydána kniha *Vražda pro štěstí* od Jana Zábrany. Později vyšlo najevo, že mu pomáhal i Josef Škvorecký. Nakonec z toho vznikla trilogie ještě společně s díly *Vražda se zárukou* a *Vražda v zastoupení*. Škvorecký upozornil v třetím díle na akrostich: „*Když čtete první písmeno každé kapitoly, dá to dohromady takový slogan: Škvorecký et Zábrana fecerunt ioculum. Což je latinsky a znamená to, že Škvorecký a Zábrana udělali tenhle žertík.*“³³

V díle *Vražda pro štěstí* se objevuje detektivní kancelář. Protože u nás jich bylo velmi málo, autoři hledali inspiraci především v zahraničí. Hlavní postavou těchto tří románů je velmi mladý právník Pivoňka. Zacházet se zbraněmi neumí, nemá velké sebevědomí a při vyšetřování zločinu často selhává. Příběh je umístěn do doby první republiky (1918-1938). Obětí vraždy je blízký přítel Pivoňky, Franta. Pátrání se nejprve točí kolem literárního časopisu *Osvobozená lyra*, kde oběť pracovala jako šéfredaktor. Na chvíli se dostává i do pražského podsvětí. Pivoňka usvědčí vraha jako správný vyšetřovatel, detektiv, ale na nejdůležitější stopu jej navede ne příliš bystrá Božena Skovajsová. V díle se nachází i humor, který je realizován falešnými stopami a podezřelými, které s případem nesouvisí. Jan Zábrana říkal, že znejistění čtenáře bylo záměrné: „*Je to detektivka nezvyklá, detektivka, která provokuje. Počítá s tím, že právě čtenáři detektivek se rekrutují z lidí, kteří jsou rádi napínáni, kteří jsou rádi napínáni, kteří jsou rádi, když se děj zrychluje, a jejich očekávání je tedy neustále zklamáváno tím, že v nejnepínavějším místě autor odbočí a vykládá historii, která je napínavá jiným směrem. Je to vlastně neustálé zatěžování nervů a zklamávání očekávání, což je jeden z principů detektivky, ovšem tady je přesunutý na vložený příběh.*“³⁴

Vražda se zárukou z roku 1964 má charakter špionážní. Pivoňka řeší případ vraždy mladé a lehkovážné dívky, kterou našli v pokoji nahou se zavražděným důstojníkem armády. Policie tento případ už uzavřela jako sebevraždu a vraždu milenecké dvojice. Detektiv Pivoňka se jej ale ujme. Dozvídá se, že dívka i důstojník chtěli patřit k filmovému světu. Dochází k přestřelkám, rvačkám a celkově je děj více akční než předchozí dílo. Na

---

³² Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 11

³³ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 229

³⁴ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 233-234

závěr, kdy Pivoňka vraha dopadne, tak politická situace, kdy Československo obsazují Němci, umožňuje pachateli smát se spravedlnosti. Objevuje se zde zápletka s nacistickými špiony.

Poslední díl této kriminální trilogie *Vražda v zastoupení* z roku 1967 se odehrává před atentátem na Heydricha v době nacistické okupace. V roli detektiva se opět objevuje Pivoňka. Tentokrát má vypátrat vraha šéfredaktora kolaborantského deníku Meluzina, který byl otráven jedem. Případem jej pověřil nacist, který vyžaduje především loajalitu a rychlost. V tomto díle se nachází jak prvky whodunitky, kdy se luští šifrovaný dopis, tak v závěru prvky drsné školy ve formě přestřelky a mrtvých. Oleg Sus ve své recenzi poukazuje hlavně na opuštění humorné stránky: „*Klesá síla komického působení, Zabrana si začíná příliš pomáhat vnějším jazykovým humorem a ztrácí původní svěží spontánnost. Jakmile sem totiž začal čím dál častěji pronikat ‚historismu‘, snaha ukázat také pohyb dějin republiky, tak také začala nenávratně mizet vlastní domovská půda pro recesi a parodii.*“³⁵

Josef Škvorecký napsal eseje *Nápady čtenáře detektivek*, kde se zabývá především principy a pravidly detektivky, uvádí největší anglosaské autory a poté sám zkoumá hranice žánru. Autor především překvapil množstvím načtených detektivních románů, povídek, či teoretických prací. Škvorecký vytvořil postavu detektiva poručíka Borůvky., který je velice smutný a soucítí jak s oběťmi, tak i s vrahy. Povídka *Nadpřirozené schopnosti poručíka Borůvky* jako první v roce 1967 vyšla v americkém časopise Ellery Queen's Mystery Magazine. Další z autorových povídek *Dobrá stará daktyloskopie* reaguje na Čapkovu povídku *Šlépěj*. Vysvětlí zde záhadu, že pachatel seskočil na místo padákem.

3.3 ČÍM SE VYZNAČUJE DETEKTIVKA?

Detektivní próza se vyznačuje touto strukturou: samotný zločin, pátrání po pachateli, dopadení zločince. „*1. Stanovení problému (zločinu). 2. Uvedení stop k jeho rozřešení. 3. Rozřešení, to je, když detektiv ukončí pátrání a ohlásí, že případ rozřešil. 4. Důkaz rozřešení tím, že se předvedou usvědčující doklady.*“³⁶ V tomto žánru je důležitou a jednou z hlavních rolí, detektiv.

Pokud chce autor napsat kvalitní detektivku, měl by si vybrat tzv. originální téma. Tedy dobře naplánovaný a neobvyklý zločin. Čtenáře nezaujme podobný zločin, který už

---

³⁵ Jareš, M., Mandys, P.: Dějiny české detektivky, s. 238

³⁶ Škvorecký, J.: *Nápady čtenáře detektivek*. 1990, s. 54

dříve četl. Zároveň by se autor neměl zaměřit jenom na popis krvavé vraždy do detailů, ale také na zasazení příběhu do zajímavého prostředí, především toho reálného, díky kterému to může čtenáře ještě více přitahovat. Určitě by neměl chybět ani napínavý děj, jenž bude sice přehledný, ale zároveň čtenáři nabídne spoustu nových stop, ať už falešných či nikoli, více podezřelých a taky různé detektivovy hypotézy, aby čtenář mohl pátrat a alespoň odhadnout pachatele. V neposlední řadě by kvalitní detektivka měla obsahovat svého vyšetřovatele, který bude promyšleně vyobrazen.

Detektivka má v sobě složku jak zábavnou, tak i výchovnou. Důležitým úkolem je čtenáře především pobavit. Výchovná funkce se v díle vyskytuje na samém závěru, kdy dobro, tedy detektiv, vítězí nad zlem, zločincem. „*Spravedlnost v ní vždy vítězí, navíc chytrým lidským zásahem a za osobní patronace čtenářovy.*“³⁷ Charakteristiku dobra a zla můžeme najít i u dalších postav příběhu.

Tématem tohoto literárního žánru je zločin s určitým tajemstvím. Specifickým znakem je pátrání po pachateli, zločinci. Příběh musí dávat smysl, a tedy být velmi promyšlený. Pro čtenáře se tak příběh stává záhadnější, atraktivnější a napínavější. Autor vědomě tají informace, které jsou potřeba k usvědčení pachatele, aby mohl být čtenář na konci díla překvapen. „*Nepíše se totiž podle pravidel literatury, nýbrž podle pravidel křížovky: čtenář má svým důvtipem vyplňovat mezery v příběhu, jež autor podle určitých zvyklostí úmyslně rozvádí tak, aby co nejdůmyslněji skryl odhalení pachatele, obvykle až k poslední stránce.*“³⁸

V detektivkách je především důležitá uzavřenost příběhu. Myslí se tím, že příběh je započat zločinem a končí odhalením pachatele, tedy vyřešením případu. Mělo by se jednat o tragický čin, který je originální a zaujme čtenáře tak, že chce pokračovat ve čtení a pokusit se najít pachatele společně s detektivem. Pro autory detektivek je nejtěžší vymyslet propracovaný příběh, kde bude figurovat reálná vražda na místě, které můžeme najít ve skutečném světě. Zároveň by v příběhu měl být i zajímavý detektiv, jenž bude něčím specifický. Takovému detektivovi se říká tzv. Velký detektiv.

3.3.1 KOMPOZICE

Detektivní příběh má svoji specifickou výstavbu. Jedním ze základních rysů je tzv. retardace. Autor prozradí pachatele zločinu až v závěrečné scéně díla, i když jej sám od

---

³⁷ Marek, J.: Plný stůl detektivek. 1967, s. 207

³⁸ Soldan, F.: Móda detektivek. 1967, s. 5

začátku zná. Dalším důležitým pravidlem je osnova, kterou musí tvořit hádanka, záhada. Objevují se stále nové a nové stopy, důkazy, podezřelé osoby. Jeden z dalších rysů je napětí. Čtenář je napjatý od objevení oběti až do konce příběhu. Po odhalení pachatele příběh končí a nedozvíme se, co se se zločincem stalo dál. „*Detektivka nikdy nedoprovází pachatele na šibenici nebo do kriminálu a čerta starého dbá o to, kolik let mu bude nasoleno.*“³⁹

3.3.2 ZLOČIN

Zločin je jeden z nejdůležitějších prvků detektivky. Autor musí zvážit, o který čin se bude jednat. Může se totiž stát, že by čtenáře odradil. Nejpodstatnějším prvkem detektivky je motiv záhady, kdy samotného pachatele zná pouze autor svých detektivek. „*Detektivce konec konců nezáleží na násilném smilstvu, zhářství, otcovraždě a já nevím jakých ohavnostech: nýbrž na strašně zmotaných a záhadných situacích, kde normální rozum zůstane hloupě stát s celou svou hrstí hrubých pravděpodobností, úsudků, zkušeností a předpokladů. Musí se vytvořit situace stejně paradoxní, nemožná absurdní a nepředstavitelná, jako v hádankách.*“⁴⁰

Kromě vraždy, která bývá nejčastějším námětem, se v detektivkách objevuje vydírání nebo znásilnění. Může se objevit ale i zhářství, ve formě zapálení ohně z důvodu zahlazení stop. Čin je nejčastěji spáchán na začátku příběhu. Ale může se stát, že se nejprve seznámíme s charakteristikou postav a teprve potom je proveden zločin. Existují různé způsoby vraždy. Často se jedná o mrtvolu, která má v sobě kulku z pistole nebo snad i ránu od nože nebo jiného ostrého předmětu. Jen zřídka může jít o zavraždění pomocí uškrcení.

Po vraždě se zahájí vyšetřování a detektiv hledá pachatelův motiv. Motivů může být několik. Častým motivem bývá například dědictví, nevěra, pomsta či cennosti. Detektiv řeší zločin pomocí logické úvahy. Někteří vyšetřovatelé dříve používali moderní techniku, ale poté se spoléhali už pouze na svůj rozum a logické myšlení.

Zločinec a detektiv jsou hlavní postavy detektivního žánru. Následují další různé postavy, ve formě svědků, rodinných příslušníků, osob podezřelých či nikoli. Někdy je pachatel vyšetřován samotným detektivem, ale někdy se může stát, že po něm pátrá policejní či kriminální stanice. Tedy mezi základní postavy příběhu patří: oběť, pachatel a detektiv.

---

³⁹ Čapek, K.: Marsyas, čili, Na okraji literatury: (1919-1939). 1941, s. 204

⁴⁰ Čapek, K.: Marsyas, čili, Na okraji literatury: (1919-1939). 1941, s. 206

3.3.3 DETEKTIV

Jak už jsem dříve zmiňovala, vyšetřovatel nesmí chybět v detektivních prózách. Tato postava je nesmírně důležitá pro posouvání děje příběhu. Vyjasňuje čtenářům, proč se mohl hrůzný čin stát a zároveň za jakých okolností jej pachatel vykonal. Úkolem detektiva je pomocí svých deduktivních metod, zdravého rozumu či různých stop a vypovědí najít strůjce zločinu. Existují různé typy vyšetřovatelů jako soukromý detektiv, policejní detektiv či policejní stanice v podobě týmové práce. Můžeme se setkat u postavy i s hodnotí jako například poručík (poručík Borůvka od Josefa Škvoreckého), kapitán (kapitán Hurych od Edvarda Valenty) a několik dalších.

Postavu detektiva dobře charakterizuje Karel Čapek: „*Vkročí-li detektiv do pokoje, nehledá tam dech dvaceti let pokojného života, nýbrž škrábnutí ve dveřích nebo setřený prach na krbu. Všechny věci existují jen pro stopy, jež nesou; i lidé jsou jenom úhrnem svých vlastních stop. Pro detektiva tento pozemský svět je jenom „místo činu“, pokryté usvědčujícími stopami.*“⁴¹

3.3.4 PACHATEL

Druhou nejdůležitější postavou v detektivce je zločinec. Vykona nějaký zločin a utíká přede všemi, především před spravedlností. Charakteristikou této osoby je fakt, že jej máme celou dobu před sebou, ale nevíme o tom, že je tím, kterého celý příběh hledáme. Detektiv jej odhalí a usvědčí pomocí podezření nebo stop, jež vedou přímo k tomuto člověku. Někdy může příběh skončit sebevraždou pachatele.

Jak už jsem uvedla na začátku kapitoly v pravidlech Ronalda Knoxe: „*Zločinec musí být někdo, o němž je zmínka brzo na začátku příběhu, avšak nesmí to být nikdo, jehož myšlenky bylo čtenáři umožněno sledovat. Pachatelem nesmí být sám detektiv.*“⁴²

---

⁴¹ Čapek, K.: Marsyas, čili, Na okraji literatury: (1919-1931). 1941, s. 219

⁴² Škvorecký, J.: Nápad čtenáře detektivek. 1990, s. 59

4 DETEKTIVNÍ PRVKY VE VYBRANÝCH PRÓZÁCH E. VALENTY

Pro doklad detektivních prvků v prózách Edvarda Valenty jsem si nejdříve vybrala román *Dlouhán v okně* z roku 1965, kde se hlavní postava detektiva snaží přijít na kloub tajemné vraždě. A jako druhá bude následovat kniha *Žít ještě jednou*, která vyšla v samizdatové Petlici v roce 1980. V tomto díle se objevuje nejasnost kolem trojnásobné vraždy.

4.1 DLOUHÁN V OKNĚ

Nejdříve si toto dílo přiřadíme k subžánru detektivky. Autor nám poskytuje veškeré informace a indicie ke zločinu. Není to však tak, že by například přímo napsal, že detektiv udělá odličky stop z písku, kudy mohl pachatel utéct. Tuto skutečnost nám sdělí o něco později, kdy už jsou odličky hotové a vyšetřovatel ví, komu náleží. Zároveň zde autor popisuje především zločin, který se stal. O postavách se dozvídáme pouze to, co je potřebné. A také je zajímavé, že vražda zpočátku vypadala jinak, než se ve skutečnosti stala.

Jediné, co by nás mohlo vést k přiřazení této knihy k drsné škole je skutečnost, že se příběh odehrává především ve velkoměstě, v tomto případě v Praze. Ovšem pokud se podíváme na zbylou charakteristiku tohoto druhu detektivky, je to jediné v čem se shoduje. Díky těmto skutečnostem můžeme přiřadit román *Dlouhán v okně* k whodunitkám s malým prvkem drsné školy.

4.1.1 KOMPOZICE

Knihy je rozdělena do 26 kapitol. Příběh se odehrává v Praze, respektive v pražské vile paní Viktorinové, v době socialismu. Zločinu předchází dlouhá předehra, skoro třetina díla, kde se seznamujeme se všemi postavami. Ze začátku to tedy nevypadá, že by se mělo jednat o detektivní román. Následuje však vražda staré vdovy paní Viktorinové: „*A v tom se to stalo. Za stínem přivrbené paní Viktorinové vešla rychle zezadu na obrazovku vysoká, mohutná, temná postava, s hlavou skoro až u horního okraje okna, zdvihla paži čímsi prodlouženou a pustila to zezadu na její hlavu. Světlo zhaslo.*“⁴³

Autor nás provází celým příběhem, ve kterém nás od počátku příběhu nejdříve seznámí se všemi postavami, abychom je sami poznali. Následuje zločin a čtenář hledá pachatele společně s detektivem. Objevují se zde nové a nové skutečnosti, které vedou k vyřešení

---

⁴³ Valenta, E.: *Dlouhán v okně*. 1967, s. 73

případu. Je dodrženo i pravidlo detektivky, kdy autor prozradí jméno pachatele, v tomto případě jména pachatelů, až v samotném závěru. Přestože už dříve nám detektiv oznámí, že ví, kdo je vinen: „Právě ti dva, a vůbec celá vaše dnešní výpověď, to je tečka za celým případem. Vyšetřování je skončeno.“⁴⁴

Detektivní román končí odhalením a následně obviněním mileneckého páru z dlouho plánovaného zločinu, který končí vraždou, i když ta původně plánovaná nebyla. Mělo jít o pouhé omráčení, aby mohli odnést obrazy. Motivem pro ně byly drahé originální obrazy, které chtěli prodat. Vše však pro oba končí sebevraždou, kdy se otráví akonitinem.

V této napínavé detektivce je splněna funkce zábavná: „Ale nůž strkat do úst nesměl po celých těch třidvacet let; když to při svatební hostině zjistila, hrozila rozvodem. Ve skutečnosti ho milovala a obdivovala.“⁴⁵ nebo: „a když mi dnes říkají starý prd'ola a policajtský slimák, беру to jako metál“⁴⁶. Zároveň je splněna i funkce výchovná, kdy opět detektiv vyřeší případ a dopadne pachatele, tedy zvítězí spravedlnost.

4.1.2 POSTAVA DETEKTIVA

V roli tzv. Velkého detektiva zde vystupuje člen policejního sboru, kapitán Hurych. Autor jej popisuje jako zavalitého sedláka ze starých ruralistických románů, silného kuřáka, který má ovšem mimořádný mozek: „Vynikal rychlým a přesným úsudkem, často svérázným, docela odlišným od myšlení běžného, vyježděného. O své rozměrné pleši, která umožňovala, že jeho vysoké čelo se končilo až na zadnici, říkal, že to zavinilo příliš úporné myšlení.“⁴⁷ Kapitán Hurych sám o sobě říkal: „Já nejsem žádný slavný detektiv, já jsem jenom obyčejný policajt.“⁴⁸ Když to nebylo nutné, vyslychal své podezřelé všude jinde, jenom ne v prostředí kanceláře. Lišil se také tím, že při výslechu si zapisoval do svého bloku vše, co mu dotyčný řekl, tedy i každou drobnou informaci.

Náš detektiv začal řešit případ klasickou metodou, výslechem přítomných osob. Ihned se dozvěděl, že paní Albína Viktorinová sepsala novou závěť, kde vše odkázala své neteři Veronice Tolarové. Tedy ihned jej napadlo i nás čtenáře, že by ona mohla být pachatelem. Jenomže slečna Tolarová je ochrnutá, a ještě se chtěla majetku ze závěti vzdát. Kapitán Hurych je však velmi inteligentní, a tak nachystá různé pasti: „Já už mám takový škaředý

---

⁴⁴ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 190

⁴⁵ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 82

⁴⁶ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 120

⁴⁷ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 82-83

⁴⁸ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 83

zvyk, policajtský, nedůvěru hned předem stůj co stůj, zvyk opravdu šeredný, ale často užitečný, zkrátka narafičím i člověku, který přišel jako docela obyčejný svědek, padáčka, abych viděl, jestli snad dovede i lhát, a to bys neřekl, jak lehce do toho lidi spadnou, a jací prominenti, a jak se potom krouť, když jim vysvětlíme, že to tak nebylo, protože to být nemohlo, že zkrátka lžou.⁴⁹ Například při výslechu druhé neteře, Evy Malátové, když vypovídá, že byla v biografu, řekne detektiv, že museli sedět nějakou dobu po tmě, protože se jim spálil kabel. Slečna Malátová však odpověděla: *Co? To nemohl být v Olympii, to si s něčím pletete, to bych přece musila vědět, kdyby film najednou přerušili.*⁵⁰ Měla pravdu. Kde mu to ale přeci jenom vyšlo bylo při výslechu postavy Jardy Rubeše. Ten mu tvrdil, že v den vraždy vracel domů. Hurych na něj zkusil nastražit past, že nejely autobusy a musel jít přes les: *„Tak tys jel trojkou do Kačerova, pravda, a když jsi na konečné stanici v Kačerově viděl, že autobusy do Kunratic až do rána nejezdí, protože dole v Krči nasazují most, šels na Roztyly a napravo od koupaliště do lesa. Prosím tě, teď mlč, jenom neříkej, že to tak opravdu bylo, protože to byl právě ten můj padáček. Žádný most v Krči nenasazovali, proto ani nic takového v novinách nestálo, autobusy vesele jezdily. To já jenom tak, protože jsem ti viděl na nose, žes nikde v těch končinách nebyl.*⁵¹

Kapitán Hurych také velmi vyčnívá svým tahem dopředu. Neboť, když slečna Tolarová zmíní, že pachatel mohl utéct přes druhý pokoj a z terasy skočit do písku, ukáže se, že detektiv už má dávno udělané odličky těchto stop a ví komu patří. Nebo když nachystá past na slečnu Tolarovou v podobě knížky Královské vraždění. Zaručeně ví, že ji bude chtít dočíst, a tak řekne svému kamarádovi Rubešovi, aby jí knihu večer uklidil nahoru na poličku. Když se ráno vrátí a ptá se Veroniky, jestli ví, kdo je vrah, tak ona, že ví, protože knihu dočetla. V ten moment je Rubešovi i samotnému čtenáři vše jasné. Slečna Tolarová není ochrnutá, jenom to hrála. Detektiv upřesňuje, jak jej to napadlo: *„Prohlížel jsem si ty obrázky a povídám si, každá hezká holka ví náramně dobře, že když ji někdo fotografuje, musí jednu nohu pokrčit, je to pudový pohyb, ani o tom sama neví. Ale počkejme, co to, copak by mohla takový pohyb udělat dívka s ochrnutýma nohama?*⁵² Motiv Verunčiných nohou se opakuje několikrát. Téměř na začátku příběhu si jich všimla i služebná paní Štěpánové, Lojzicka, nebo skoro v závěru Karel Štěpán, který sám tyto obrázky fotil.

---

⁴⁹ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 158-159

⁵⁰ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 160

⁵¹ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 159

⁵² Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 210

V této knize pomůže kapitánovi i motiv náhody. Není jasné proč se našly střepy od rozbitého svícnu pod stolem. Při výslechu zmíní Mr. Blackburn, že paní Viktorinová chtěla novou tuhu do krejónu. Tím detektiv vyřeší záhadu střepů a také mu dojde, že pachatelem nemusí být dlouhán, jehož silueta byla vidět v okně zavražděné. A zároveň mu ta samá postava pomůže, když se zmíní o obrazech, které byly schované: „*Jestliže jste ty obrazy opravdu nenašli, a já jsem je měl v rukou před několika dny, takže jejich prodej je opravdu vyloučen, tak byl celý zločin spáchán jenom kvůli nim. Dnešním majitelem těch obrazů je člověk, který paní Viktorinovou uhodil do hlavy. To je můj názor.*“⁵³ Čtenář v tento okamžik nejvíc podezřívá samotného Mr. Blackburna, ale kapitán Hurych pronese: „*Právě ti dva, a vůbec celá vaše dnešní výpověď, to je tečka za celým případem. Vyšetřování je skončeno.*“⁵⁴ Později se dozvídáme, jak na řešení celého případu policejní detektiv, kapitán Hurych, přišel.

4.1.3 PACHATELÉ A OSTATNÍ POSTAVY

Obětí vraždy je vdova paní Viktorinová. Byla to majitelka vily a také vlastnila spoustu hodnotných vitrín, koberců či několik obrazů. Po večerech hrávala se svými podnájemníky karty, ráda pletla svetry. Měla rakovinu plic, o které nikdo nevěděl. Když její neteř ochrnula, změnila svoji původní závět a odkázala tak všechnen svůj majetek právě jí: „*Jakmile ji stihlo to neštěstí, rozhodla jsem se jinak. Poslední pořizení, ve kterém pamatuju s těmi obrazy na erár, jsem v tom směru poněkud pozměnila, vlastně napsala nové, leží na notářství. Ne eráru, ale Verunce. Nesmím být tak velkorysá, abych ji poškozovala – ale právě o téhle věci bych se chtěla s vámi poradit. Já jsem, to se rozumí, neřekla ani slovo.*“⁵⁵ Paní často navečer sedávala ve svém velkém renesančním křesle za stolem a zapisovala si účetnictví nebo si něco propočítávala. Avšak jeden den se stal jejím osudným, když ji při hledání zrnka tuhy do krejónu někdo uhodil do hlavy. Druhý den v nemocnici umírá na rakovinu plic. Tento úder její smrt urychlil, a proto se vyšetřuje vražda.

V románu se objevuje několik podezřelých postav. Za nejpravděpodobnějšího pachatele považujeme padesátiletého Mr. Roberta Blackburna. Nekouřil, nosil drahé oblečení, obchodoval s paní Viktorinovou, jediný věděl o originálním obraze a jako poslední mluvil se zavražděnou: „*Je to originál. V psacím stole mám tři expertizy a taky dopis někdejšího majitele obrazu, ...*“⁵⁶ Ten to však být nemohl, neboť měl na večer alibi.

---

⁵³ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 186

⁵⁴ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 190

⁵⁵ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 53

⁵⁶ Valenta, E.: Dlouhán v okně. 1967, s. 60

Dalším podezřelým byl dvaatřicetiletý Jarda Rubeš. Spolu se svými rodiči bydlel v přízemí ve vile paní Viktorinové. Byl velmi zamilovaný do druhé neteře oběti, Evy Malátové. Kapitán Hurych jej podezřival především kvůli lživým výpovědím. Jak už jsem zmiňovala výše, detektiv na něj přichystal past, lhal mu o přerušení autobusového spojení přes most v Krči. Jarda mu nakonec řekl pravdivou verzi. Tedy i podezření detektiva, že jedny stopy v písku jsou jeho, bylo správné. Avšak on paní Viktorinovou zabít nemohl, protože usnul u Evy Malátové v pokoji a potom slyšel pouze křičet slečnu Tolarovou.

V tomto příběhu je pachatelem milenecký pár MUDr. Jan Štěpán a Veronika Tolarová. Tedy první úsudek kapitána Hurycha byl správný. Docent Štěpán bydlel naproti místu činu se svojí matkou a bratrem. Je to přednosta kliniky, který je sice někdy přísný a přímý, ale také bere na každého ohled. Detektivovi vyprávěl, že dříve měl velmi blízko ke slečně Tolarové, ale z jeho strany láska vyprchala. Zároveň se po činu tolik nezajímal o oběť, ale nejvíce o Veroniku, aby nebyla v šoku. Tím ukázal detektivovi spoustu chyb. Řekl například, že si při návštěvě pacientky zapomněl klíče u nich nebo jej netrápilo, když šel domů pro injekci na uklidnění, že by mohl potkat na schodech vraha a ten by ho mohl i zabít. Věděl totiž, kdo je pachatelem. Veronika Tolarová je velmi krásná ochrnutá neteř paní Albíny Viktorinové. Dříve učila ve škole. Potom, co jednoho dne nemohla vstát z postele, zůstala odkázaná na cizí péči. Její osobní ošetřovatelkou je její sestřenice Eva Malátová.

Tento pár měl čin velmi dobře a dlouho naplánovaný. Veronika našla expertizu na obraz Renoir, a tak vznikl nápad, jak zbohatnout. Obraz propašují do ciziny, doktor se jednou nevrátí z kongresu a Veronika zase z lázní. Docent Štěpán věděl, že Veronika se už uzdravila, ale říkali si, že by se jim toto ochrnutí mohlo hodit. Paní Viktorinovou uhodila Veronika klackem do hlavy a po tom rozkopla žárovku na svícnu, který se nacházel na zemi. Vzala originální obraz Renoir a schovala jej u sebe v pokoji. Volala vedle do vily Štěpánových, že se teta neozývá a ona má strach. V ten moment oba bratři Štěpánovi utíkají do vily. Docent jde do Verunčina pokoje a vezme obraz, který donese do auta zadním východem, přičemž tvrdil, že jde domů pro injekci. Po tom, co se rozhodne, že Veroniku odvezou do nemocnice, utíká do auta, aby zatím vyjede z garáže. Ostatní pomohou slečně Tolarové do auta, docent Štěpán obraz přikryje dekou a pro jistotu rozsvítí velké světlo, aby nebylo v autě nic vidět. Když jsou v nemocnici, tak se doktor vrací „jako pro věci pacientky“ avšak bere z auta obraz a ukrývá jej do své kanceláře. Kapitán Hurych tento případ vyřešil

dříve, než tito dva stihli obraz propašovat do ciziny. Oba se po prokázání viny otráví anakotinem.

4.2 ŽÍT JEŠTĚ JEDNOU

Tato kniha nepatří ke klasickým detektivkám. Jedná se o dílo, které má spíše psychologický až filozofický charakter, ale řeší se zde i záhada trojnásobné vraždy. A tento zločin nás bude zajímat. „*Hned na prahu mého vyprávění budou tři nebožtíci, lidé ubití s neuvěřitelnou surovostí sekerou. Námitku, proč hned tři, proč ne dva nebo dokonce jenom jeden, vyvrátím snadno: ve skutečnosti byli tři; a nejsem takový umělec, abych dovedl nahradit skutečnou pravdu pouhou fabulí a stavět pak všechno ostatní na základě neskutečném, vybájeném.*“⁵⁷ Na rozdíl od přechozí knihy si nemůžeme vymezit přesný subžánr detektivky. Avšak je možné najít prvek retrodetektivky. Neboť autor nejdříve vypráví o minulosti, kterou si pamatuje sám ze své zkušenosti.

4.2.1 KOMPOZICE

Valentovo dílo je členěno do dvou částí. První část má 30 kapitol. Odehrává se před lety, kdy hlavní postava Jaroslav Kaval vzpomíná, jak pracoval jako novinář na záhadě kolem trojnásobné vraždy v Podhradském Kostelci. Druhá část má 12 kapitol. V této části se děj dostává do současnosti, kdy Kaval už není novinářem a vyplývá na povrch něco, co opravdu nečekal. Celý příběh se odehrává především v Podhradském Kostelci, ale také například v redakci Hlasu.

Autor a hlavní postava v jednom nás provází celým příběhem. Vypráví o svém životě, který se prolíná společně s ohavným zločinem. Postupně se dozvídáme, kdo žije v Podhradském Kostelci a seznamujeme se s nimi. Na rozdíl od prvního rozebraného díla, *Dlouhán v okně*, zde ihned neznáme všechny postavy, ale některé nám autor představuje až v polovině příběhu. Nemůžeme si tedy ihned hrát na detektiva a řešit záhadu. Objevují se nové a nové skutečnosti, jenomže některé nejsou vůbec pravdivé. Dokonce ani zločin není zcela objasněn a pachatelem mohl být také někdo jiný. „*Byli tři, leželi v černých kalužích uniklého života, s nevyschlou ještě podestýlkou krve pod roztržitými lebkami. Přesto zdůrazňuji, že tu nepůjde ani o krvák, ani o detektivní příběh. Dokonce si sám vyrážím předem z rukou všechny trumfy přiznáním, že dodnes, po tolika letech, není v té věci jasno,*

---

⁵⁷ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 11

*aspoň podle mého přesvědčení, i když se pro vinu vyslovilo všech dvanáct porotců a byl vyhlášen rozsudek smrti.*⁵⁸

Zdá se, že celý tento ohavný čin zná svého pachatele tak ve třech čtvrtinách příběhu. *„Všech dvanáct porotců řeklo Vinen a porada soudu netrval ani čtvrt hodinku. Bárta vyslechl, že trestem je smrt, a silně zbledl. Nedovedl vůbec promluvit, ale jeho obhájce ohlásil zmatečnou stížnost. Neudělal jsem to, ozval se nakonec Bárta.*⁵⁹ Jenomže na konci knihy píše zamilovaná Monika Rozholdová svému muži, Jaroslavovi Kavalovi, dopis. V tom stojí, že možná ona sama provedla trojnásobnou vraždu, o které se jí zdálo a není si jistá, zda to byl jen sen.

V této knize je splněna funkce zábavná: *„To bude dělat Evžen v jednom kuse. Ale když ji bude trápit, tak mu namouduši nakopnu tu jeho nařvanou športáckou prdel, pardon.*⁶⁰ nebo *„Kalhoty taky černožluté, kolem knoflíků a vůbec kolem celého rozkroku žluto, Bartoň tomu říkával Smradova poklopcová svatozář.*⁶¹

4.2.2 POSTAVA DETEKTIVA, HLAVNÍ POSTAVA

Na rozdíl od prvního zmíněného díla, zde nemáme klasického tzv. Velkého detektiva. Na tomto komplikovaném případě pracuje četnictvo vedené nadporučíkem Oldřichem Havránkem. Četníci začínají výsledkem podezřelých osob. Ukazují, že pokud mají podezření, jako například u známého lumpa Křenka, jdou jej ihned hledat. *„Četníci ukázali průvodčímu lokálky Baranovi fotografii Křenkovu, a poznal v ní s naprostou určitostí muže, který vyskočil z vlaku a zmizel v lese. Spousta četníků se vrhla znovu do obrovských revírů, se psy a s reflektory, a pročešávají je.*⁶² Hlavní hrdina Jaroslav Kaval viděl nadporučíka takto: *„..., oceňoval jsem Havránka jako průměrného okresního četníka, který nemá špatnou fantazii, ale vidí do celé věci stejně jasně jako já sám.*⁶³ Ovšem Stiebitz velmi kritizoval četníky: *„Víte, stará známá věc je těch pět pé vhodných pro pitomce, když nemáš nic v hlavě, půjdeš na policajta, na popravčího, na poručíka, na panáčka a konečně na paroháče.*⁶⁴

Celkově se ale z pohledu nadporučíka Havránka a jeho metod nedozvídáme v podstatě nic. Četníci mají v někom podezření, zadrží jej a hledají důkazy. Ty se dají najít

---

⁵⁸ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 11

⁵⁹ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 181

⁶⁰ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 68

⁶¹ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 72

⁶² Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 77

⁶³ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 87

⁶⁴ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 116

jenom těžko, neboť na místě loupežné vraždy nenašli žádné stopy, až na jeden otisk palce. Jediné, co se dozvídáme je, že: „..., *nadporučík má všechna fakta, která vyšetřil, aniž má o tom vrah tušení, podrobně sepsána a dá nám je.*“⁶⁵ Nebo, že vyšetřování by mělo probíhat úvahami, kdo by měl důvod spáchat tak strašnou věc.

Od hlavní postavy Jaroslava Kavala se dozvídáme mnohem více informací o loupežné vraždě. Byl to violoncellista, který pracoval pro noviny. Díky novinářině se dostal k případu v Podhradském Kostelci. Nejvíce nás jako čtenáře zaujme především tvrzení, že Kaval ví, kdo je pachatelem. „*Řešení kostelecké záhady znám (znám?), a proto nevidím v tomto prázdném novinářském tlachu nic víc než mlácení slámy, a je mně ještě dnes hanba, když ty staré noviny čtu.*“⁶⁶ Já osobně jsem na pravého pachatele nepřišla ani po dočtení knihy.

4.2.3 PACHATEL A OSTATNÍ POSTAVY

Mezi oběti loupežné vraždy v Podhradském Kostelci patří manželé Josef a Marie Rybákovi. Pan Rybák byl ředitel lesní rady. O paní se dozvídáme pouze to, že měla šedivé vlasy. Třetí zavražděnou osobou byla jejich služebná, Aloisie Coufalová. Ta měla před svatbou, na kterou se velmi těšila. Vrah ji zpusťošil nejvíce. Všichni tři byli zabiti sekýrou a měli uhořet, to však překazili místní hasiči.

V této próze se vyskytuje několik podezřelých. Já jsem si vybrala pouze dvě, které jsou zásadní. Prvním je tajemník majitele statku, pan Snášel. Byl to starší uzavřený člověk zároveň velmi přísný, lidí se stranil. Doma měl spoustu detektivek a krváků. Co mluvilo v jeho neprospěch bylo, že měl jediný klíče od hasičárny, kde mohl poškodit hasičskou stříkačku. Zároveň se u něj na oblečení našli stopy od krve. Majitel velkostatku Stiebitz však říkal, že on to být nemohl, neboť neměl motiv. Dostával mnohem více peněz než ředitel Rybák, tedy neusiloval o vyšší postavení. „*Za svou osobu považuji jakoukoliv účast tajemníka Snášela na strašném zločinu za čirou nemožnost. Skutečnosti, že jsem nebyl po jeho zatčení zavolán ke svědeckému výslechu, považuji nikoliv za ohled četnictva k mé osobě, ale za mezeru ve vyšetřování, i když za nových okolností vysvětlitelnou.*“⁶⁷ A také potvrdil, že mu Snášel v dobu vraždy pomáhal s nábytkem.

---

⁶⁵ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 87

⁶⁶ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 91

⁶⁷ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 122

Dalším podezřelým, a nakonec odsouzeným pachatelem byl Stiebitzův zahradní dělník, Jan Bárta. Říká se o něm, že je velmi plachý, žije ještě s matkou, ještě si hraje s panenkami a je nábožensky založený. Také měl velmi rád Moniku Rozholdovou, které nosil potají květiny. Upozornil na sebe popálením na pravém palci. Tedy nemohl poskytnout průkazný otisk. Začal vyprávět, jak se všechno seběhlo a že je vinen. I když spoustu věcí nesesdělo, vražedná zbraň se našla přesně tam, jak uvedl. Ve druhé části příběhu však svoji výpověď změnil. On nebyl vrah a sekyru vykroutil jedné neznámé osobě, jež potkal v lese. Následně ji ukryl tam, kde říkal. „*Všech dvanáct porotců řeklo Vinen a porada soudu netrval ani čtvrt hodinu. Bárta vyslechl, že trestem je smrt, a silně zbledl. Nedovedl vůbec promluvit, ale jeho obhájce ohlásil zmateční stížnost. Neudělal jsem to, ozval se nakonec Bárta.*“⁶⁸ I hlavní postava začala na tímto verdiktem polemizovat: „*Mně něco říká, že to možná neudělal a že opravdu v lese někoho potkal.*“⁶⁹ Možná to skutečně neudělal, avšak to už se nedozvíme, neboť umírá na souchotiny a tím je loupežná vražda uzavřena.

Poslední možnou podezřelou je manželka novináře Jaroslava Kavala, Monika Rozholdová. O tomto podezření se dozvídáme až později, ve druhé části příběhu, tedy po letech. Po tom, co se s ní chce Kaval rozejít mu píše psaní. V dopise se přiznává, že se jí zdál jednou sen o tomto činu, přesně tak, jak se stal. Velmi trpěla na migrény a potýkala se s epilepsií. Zmiňuje, že vlastně ve finále neví, jestli se jí to pouze zdálo nebo je opravdu ona skutečným vrahem. „*Můj milý, nesmíš se zhrozit, ale napadlo mne, co kdybych ředitele Rybáka a jeho ženu zabila já sama, přístup k nim jsem měla, věděla jsem o každé minutě, jak to tam mají rozvrženo, kdy je kdo doma a kdy pryč, tak jsem šla za sokolovnou podle lesa a nevěděla jsem, mám-li se smát, nebo se zhrozit toho, jaká myšlenka může vůbec na člověka přijít.*“⁷⁰ Také napsala, že po činu někoho potkala v lese, ten si od ní vzal sekyru a odešel. Četníci zmínili, že na otisku palce je vidět malá jizva, tedy i to by sedělo. Možná tedy skutečný pachatelem byla ona.

Máme tady další rozdíl mezi rozebranými díly. V prvním je záhada kolem vraždy paní Viktorinové objasněna, ale zde byl odsouzený někdo, kdo tento komplikovaný zločin nejspíš nespáchal. To si myslíme díky závěrečnému dopise od Monice Rozholdové.

---

⁶⁸ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 181

⁶⁹ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 181

⁷⁰ Valenta, E.: Žít ještě jednou. 2000, s. 234-235

5 ROZBOR VYBRANÉHO TEXTU

V této kapitole si rozebereme následující úryvek z knihy *Žít ještě jednou* a prozkoumáme jej podle určitých jazykových rovin.

„Mezi půl devatenáctou a devatenáctou hodinou zaklepal někdo na dveře z chodby do kuchyně. Služka šla otevřít neznámému, který si vyžádal rozmluvu s ředitelem. Odešla vedle do jídelny, kde Rybákovi právě večereli, a oznámila příchod návštěvníkův. Zůstala s paní v jídelně, zatím co ředitel šel ke dveřím vedoucím z kuchyně na chodbu. Sotva je otevřel, byl ťat ostrím sekery přímo do čela a skácel se. Příchozí mu zasadil ještě druhou ránu sekerou do hlavy a pádil vlevo do jídelny. Zde, poblíž dveří u pohovky, se stala jeho obětí služka, které zasadil tři rány do hlavy. Pak ubil paní Rybákovou na druhé straně stolu u postele. Potom vypáčil všechny zásuvky v celém bytě, hledal asi skvosty a peníze. Nakonec zapálil v pěti pokojích. Při odchodu nezapomněl za sebou zamknout všechny dveře a klíče vzal s sebou a jistě někde zahodil, aby ho neusvědčily otisky prstů, jichž ovšem bude nalezeno v bytě mnoho, takže tato jeho opatrnost byla zbytečná. Na chodbě ubil ještě sekerou psa, bílého foxteriéra, a kočku. Pachatel se asi domníval, že oběti uhoří a že jeho čin nebude odhalen.“⁷¹

FORMÁLNÍ STRÁNKA

V prvé řadě si můžeme říct, že se jedná o umělecký funkční styl. Slovní postup je zvolen vyprávěcí. Jako útvar postupu vyprávěcího je vybrané vyprávění. Pokud se podíváme na horizontální členění textu, ačkoliv to zde nejde poznat, jedná se o text, který je členěn do odstavců. Ve vertikálním členění jsou odstavce prokládány pásmem řečí postav, které je uvedeno v uvozovkách.

EVOKACE – UVĚDOMĚNÍ O TEXTU

Kdybychom dali tento text přečíst žákům, nabízí se nám hned několik otázek. Jak se asi cítil vrah? Je pro nás podstatné slovo *domníval* (ř. 12). Nevěděl tedy jistě, zda nebude odhalený jeho čin. Možná chtěl, aby byl obviněn a policisté jej našli. Další otázkou pro žáky by mohla být: Jaká barva se Vám vybaví po přečtení úryvku? Žáci by asi řekli nějaký tmavý odstín od červené (krev), šedé (kouř z ohně) po černou, která může symbolizovat něco velmi tragického, což se ve skutečnosti stalo.

---

⁷¹ Valenta, E.: *Žít ještě jednou*. 2000, s.40

ROVINA MORFOLOGICKÁ (TVAROSLOVÍ)

V této rovině nás bude zajímat především časový údaj, který je napsaný slovy: *mezi půl devatenáctou a devatenáctou hodinou* (ř. 1). Zajímavé je, že dnes bychom takovýto údaj napsali spíše číslicí než slovy, neboť si lidé snaží psát už většinu věcí, co nejkratšími možnými slovy, či znaky. Zároveň nás také upoutá, že je uvedeno *devatenáct* a myslíme tím sedmou hodinu večer.

Dalším výrazem, jenž nás zaujme, je *služka šla otevřít neznámému* (ř. 2). Objevuje se nám zpodstatnělé přídavné jméno. Tedy můžeme si pod slovem *neznámý* představit jakoukoliv osobu z příběhu, například muže vysoké postavy okolo třiceti let, blondatý s hnědýma očima nebo naopak ženu malé postavy okolo dvaceti let, černovlasá s modrýma očima. Každý si pod tím opravdu představí kohokoliv. Působí to na nás více tajemněji a nutí nás číst dál a dál, abychom se dozvěděli, kdo by to mohl být.

ROVINA LEXIKÁLNÍ (SLOVNÍ ZÁSoba)

V další rovině, tentokrát lexikální, si představíme slovní zásobu. Umělecký text je především charakteristický, například od administrativního, minimálním počtem opakováním slov. Jedna osoba je zde označena několika výrazy: *neznámý* (ř. 2), *návštěvník* (ř. 3), *příchozí* (ř. 5) a *pachatel* (ř.13). Dále se setkáváme s univerbizací u slova *neznámému* (ř. 2). Tedy z víceslovného pojmenování vzniká jednoslovné: *neznámý člověk – neznámý*.

Ve vybraném úryvku nás zaujme i slovo *rozmluva* (ř. 2). Tento výraz se nejčastěji vyskytuje v beletriích, ale například v běžné mluvě nebo publicistice se s ním setkáváme málokdy. Na co však upřeme velkou pozornost je slovo *tát* (ř. 5). Jedná se o přičestí trpné od slova *tnout, tít*, které se dnes už označuje jako výraz knižní. V současné době bychom použili spíš výraz *zasazen*.

ROVINA SYNTAKTICKÁ

V rovině syntaktické mě zaujalo spojení: *dveře vedoucí z kuchyně na chodbu*. (ř. 4) Vzniká zde rozpor v určení, jestli se jedná o přívlastek neshodný nebo příslovečné určení místa. Je neobvyklé, že máme dvakrát za sebou adverbialie (*z kuchyně na chodbu*). Z mého pohledu se jedná o přívlastek neshodný, neboť se můžeme zeptat: Na jaké dveře? A také nám rozšiřuje podstatné jméno *dveře*.

Objevuje se zde vysoká frekvence slučovacího poměru a také spoustu rozvitých vět, jako například v souvětí: *Při odchodu nezapomněl za sebou zamknout všechny dveře a klíče*

vzal s sebou a jistě někde zahodil, aby ho neusvědčily otisky prstů, jichž ovšem bude nalezeno v bytě mnoho, takže tato jeho opatrnost byla zbytečná. V souvětí se nachází 6 vět, z toho 4 věty hlavní a 2 vedlejší. Takto nám to zní mnohem napínavěji, neboť se situace nějak vyvíjí. Pokud by se rozvité souvětí změnilo ve věty jednoduché, nevtáhlo by nás svou šíří do popisu děje, ale jednalo by se spíše o izolované jevy: Při odchodu nezapomněl za sebou zamknout všechny dveře. Klíče vzal s sebou. Jistě je někde zahodil....

Co nás však po přečtení zaujme, je slovosled u spojení: *příchod návštěvníkův* (ř. 3). Jedná se o přívlastek shodný, který stojí v postpozici (za řídicím substantivem). Zní nám to možná až básnicky. Může jít o záměrnou změnu slovosledu (inverze slovosledu). Chceme zesílit výraz *návštěvníkův*, a proto jej dáváme za podstatné jméno. Pokud by bylo v úryvku napsáno *návštěvníkův příchod*, jistě bychom se nad tím ani nepozastavili a nepřišlo by nám to ničím zajímavé.

6 ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se snažila co nejlépe vystihnout životní příběh Edvarda Valenty, jenž nebyl nijak veselý. Podle mého názoru si s ním život opravdu zahrával. I díky půlročnímu komunistickému vězení, neustálému zakazování a povolování publikovat, ale také kvůli Meniérově chorobě, na jejíž následky umírá. Myslím, že jej velmi ovlivnila také ztráta rodičů v dětství nebo později sebevražda sedmnáctileté sestry Věry. Možná i díky těmto tragédiím potřeboval psát o tom, co se mu stalo, a tak se v jeho tvorbě vyskytuje nespočet autobiografických prvků.

Celá práce se však netýká pouze autora Edvarda Valenty, ale druhá část je věnovaná detektivnímu žánru. V detektivce je základem motiv tajemství, od kterého se potom odvíjí samotný zločin. Nechybí ani vývoj tohoto žánru, pro nás důležitý především v 60. letech 20. století. V této době vychází hned několik detektivek od dvojice Jan Zábrana a Josef Škvorecký.

Cílem této práce bylo vyhledat detektivní prvky ve vybraných prózách Edvarda Valenty. Vybrala jsem si díla *Dlouhán ještě jednou* ze 60. let a *Žít ještě jednou*, který vyšel až po smrti autora. V prvním zmíněném románu se nám objevil typický tzv. Velký detektiv, kapitán Hurych, který prokázal, že je opravdu velmi inteligentní. Vidíme jeho promyšlené postupy a různé pasty na podezřelé. Na konci příběhu nám detektiv odhalí tajný milenecký pár jako pachatele. Oproti tomu ve druhé knize se nám žádný takový typický detektiv neukázal, přestože se objevuje četnictvo včele s nadporučíkem Oldřichem Havránkem. Vycházíme především z poznatků hlavní postavy novináře Jaroslava Kavala. Ani pachatelem si nakonec nejsme jistí, protože jeden je sice odsouzený, ale možná to byl někdo jiný.

Na závěr celé bakalářské práce jsem se zabývala rozborem vybraného textu, z již zmiňovaného románu, *Žít ještě jednou*. V rovině morfologické se nám objevuje například časový údaj, který je zapsán slovem. Nebo v rovině lexikální si můžeme všimnout, že jedna konkrétní osoba může být označena několika různými slovy.

Toto téma bylo pro mě obrovským přínosem. Dozvěděla jsem se spoustu zajímavých informací, jak o autorovi, tak o detektivním žánru. I čtení jeho tvorby mě velice bavilo, ať už zmiňované dvě knihy, či například jeho autobiografická kniha *Život samé psaní*.

7 RESUMÉ

Bakalářská práce se zaměřuje na analýzu detektivních prvků ve vybraných prózách spisovatele Edvarda Valenty. Nejprve se zmiňuji o samotném autorovi, jeho životě, tvorbě a důležitých přátelstvích. Pokračuji objasněním detektivního žánru, rozdělení na jednotlivé subžánry a vývoj, kdy se především zaměřuji na období Edvarda Valenty. A také čím se detektivka vyznačuje. Dále se v práci věnuji vyhledávání detektivních prvků v autorových prózách. Pro doklad jsem si vybrala dvě knihy s odlišnou zápletkou. Jedná se o detektivní román *Dlouhán v okně* a román s detektivní zápletkou *Žít ještě jednou*. Na závěr své práce se věnuji rozboru úryvku textu podle jazykových rovin.

The bachelor thesis focuses on the analysis of detective elements in selected prose of the writer Edvard Valenta. First, I mention the author himself, his life, work, and important friendships. I continue to clarify the detective genre, the division into individual subgenres, and development, focusing mainly on the period of Edvard Valenta. And also what distinguishes the detective story. I also work on the search for detective elements in the author's prose. I chose two books with different plots for the proof. They are a detective novel *Long man in the window* and a novel with the detective plot *Live Once Again*. At the end of my work, I analyze a part of text according to language levels.

SEZNAM LITERATURY

CIGÁNEK, Jan. *Umění detektivky: o smyslu a povaze detektivky*. Praha: Státní nakladatelství dětské literatury, 1962.

ČAPEK, Karel. *Válka s Mloky*. 7. vyd. Praha: Fr. Borový, 1939.

JAREŠ, Michal a Pavel MANDYS. *Dějiny české detektivky*. Praha: Paseka, 2019. ISBN 978-80-7432-977-7.

Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce 4 S-Ž. Praha: Academia, 2008. ISBN 978-80-200-1572-3.

MAREK, Jiří. *Plný stůl detektivek*. Impuls 1967, roč. 2, č. 3.

MOCNÁ, Dagmar a kolektiv. *Encyklopedie literárních žánrů*. 1. vyd. Praha: Paseka, 2004. ISBN 80-7185-669-X

NYKLOVÁ, Milena. *Literární archiv: Pokus o Edvarda Valentu*. 32-33. 2001. ISSN 0231-5904.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Literatura na okraji*. Praha: Československý spisovatel, 1990. ISBN 80-202-0122-X.

ŠKVORECKÝ, Josef, SEYDL, Zdenek a HLAVATÝ, Vratislav. *Nápady čtenáře detektivek*. Praha: Československý spisovatel, 1965.

SOLDAN, Fedor. *O literárním braku*. Praha: Život a práce, 1941.

SUS, Oleg. *Slovo o detektivkách*. Host do domu 1959, roč. 6, č. 8.

VALENTA, Edvard. *Dlouhán v okně*. 2. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. ISBN 22-002-67.

VALENTA, Edvard. *Druhé housle*. 3. vyd. Praha: Svoboda, 1969. ISBN 25-049-69.

VALENTA, Edvard. *Jdi za zeleným světlem*. 4. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1965. ISBN 22-086-065.

VALENTA, Edvard. *Lidé, které jsem potkal cestou*. Brno: Lidové noviny, 1939.

VALENTA, Edvard. *Srdce a poklad*. Praha: Československý spisovatel, 1969. ISBN 22-089-69.

VALENTA, Edvard. *Žil jsem s miliardářem*. Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-028-5.

VALENTA, Edvard. Žít ještě jednou. Praha: Akropolis, 2000. ISBN 80-85770-87-3.

VALENTA, Edvard. Život samé psaní. Praha: Symposium, 1970. ISBN 52-007-70.

INTERNETOVÉ ZDROJE

ČAPEK, Karel. *Marsyas, čili, Na okraj literatury: (1919-1931)*. Praha: Fr. Borový, 1941. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:27648de0-546c-11e4-bc71-005056827e52>

Čítárny: *Edvard Valenta* [online]. 2018 [cit. 2022-02-24]. Dostupné z: <https://www.citarny.cz/knihy-lide/o-knihach-a-lidech/spisovatele-knihy/edvard-valenta-biografie-neslysiho>

OPATRŇÁ, Denisa. *Edvard Valenta (1901-1978)* [online]. Olomouc, 2014 [cit. 2022-06-15]. Dostupné z: https://theses.cz/id/vcb0h7/Edvard_Valenta.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Daniel Jakubíček.

Slovník české literatury: Edvard Valenta [online]. 2006 [cit. 2021-02-24]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=889>

VALENTA, Edvard. *Kouty srdce a světa: povídky*. V Praze: ELK, 1946. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7e0af670-c3a4-11e7-9c14-005056827e51>

VALENTA, Edvard. *Kvas*. Praha: ELK, 1947. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:4fd237f0-5e14-11e2-a086-005056827e51>